

DEBATT

Redaktör Carina Stensson Bitr redaktör Björn Jorner

Debattredaktionen debatt@svd.se Telefon 08-13 51 49

Webb: SvD.se/debatt Twitter: twitter.com/SvDDebatt Facebook: SvD Debatt

Vad/var | Ämnet

→ SvD.se

4. Rubrik 18 p på två fina rader ruggrikt

1. Notis ui 3000 tkn inklusive ingressen. Non expedit maximpores sit quibust ibusapi tinvell mi, int eum arum quianis.

1. Notis Nobita acerum lam simus volorio. Molorem. Itat iunt ratures tinctur, cus pa dolorit consed te aliant adis aut bearit.

SvD.se/debatt

Vad/var | Ämnet

7. Citat Sueca Hd regular 15 punkter på 17 punkters kägel centrerat.

Förnamn Efternamn om xxxx. Styckeformat 7. Citat förklaring.

Vad/var | Ämnet

4. Rubrik 18 p på två fina rader ruggrikt

1. Notis ui 3000 tkn inklusive ingressen. Non expedit maximpores sit quibust ibusapi tinvell mi, int eum arum quianis.

1. Notis Nobita acerum lam simus volorio. Molorem. Itat iunt ratures tinctur, cus pa dolorit consed te aliant adis aut bearit.

SvD.se/debatt

Politikerna måste besinna sig om kriminalpolitiken

Förslagen om kriminaliseringar och straffskärpningar tycks inte ha någon gräns. Politikerna bör sansa sig för att vi inte ska förlora en human hållning till brott och straff för en lång tid.

Sverige står inför det mest utpräglade lag och ordning-valet i landets historia. Politikernas retorik når oanade höjder. "Det bästa brottsförebyggande arbetet är att gängkriminella blir inlåsta." "Dubbla straff för brott i kriminella gäng." "Slutsnackat! Fler poliser. Skärpta straff. Vassare kriminalvård." Och ledarna för de tre största partierna talar om brottsligheten i termer av krig och militära insatser.

Denna bild av brottsutvecklingen i Sverige förs fram när, i ett lite längre perspektiv, andelen unga som begår brott minskar, våldet minskar, återfallen minskar och oron att utsättas för brott minskar. Den offentliga debatten handlar dock om gängrelaterade mord, ökningen av våldtäkter, organiserad brottslighet och ökad otrygghet.

De många unga män som på bara några år skjutits ihjäl är naturligtvis både djupt tragiskt och mycket allvarligt. Erfarenheter från andra västländer pekar dock på att det antagligen rör sig om en tillfällig uppgång. Nivån på det dödliga våldet ligger också fortsatt under åren runt 1990.

Den ökning av våldtäkterna, som tas för given i den politiska debatten, är inte alls given. Olika mått pekar åt olika håll. Långsiktigt beror den kraftiga ökningen i kriminalstatistiken i allt väsentligt på förändrad syn på den sexuella integriteten, på utvidgad lagstiftning och på ökad polisanmälan. Att Brås intervjuundersökningar anger en ökning av antalet sexualbrott på två år med tre till fyra gånger kan helt enkelt inte tolkas i termer av en faktisk ökning av sexuella övergrepp. Att det inte går att tala om en ökning är förstås inget argument mot att våldtäkt och andra sexualbrott är ett allvarligt problem som med rätta har hamnat i fokus.

Det stora hotet utgörs av den grova organiserade brottsligheten. Det är ett lagom vagt fenomen för att kunna inrymma allt från narkotikabrott och hot mot vittnen till häleri, a-kassebedrägeri och fruimport. Mot denna typ av brottslighet ska Sverige, enligt ledande politiker, mobiliseras. Begreppet den organiserade brottsligheten har alltmer kommit att bli ett uttryck för tankens slapphet och oförmågan att göra fruktbara analyser.

Det främmande som den organiserade

brottsligheten representerar ligger nära utlänningars brottslighet. Detta är i dag den uttalade eller outtalade premisen i den kriminalpolitiska debatten. Det förefaller nästan som om etniska svenskar upphört att begå brott. Den kraftiga ökningen av sexualbrott som rapporterats i Brås undersökningar har också sagts bero på den stora tillströmningen av asylsökande. Enskilda gruppvåldtäkter och sexuella övergrepp och trakasserier på festivaler, som rapporteras i media, generaliseras till att gälla de unga ensamkommande männen i allmänhet.

Det finns förstås inga undersökningar som visar de asylsökandes andel av dessa brott. De unga männen skulle också ha fullt sjå med att klara av att begå de 360 000 sexualbrotten som ökningen 2015 och -16 uppgår till enligt Brå. Det finns för övrigt inget samband mellan antalet asylsökande och polisanmälda sexualbrott på kommunnivå.

Ett samband föreligger däremot mellan ökningen av sexualbrott enligt Brå och artiklar i media och uttalanden av partiledare om sexuella övergrepp, brott och otrygghet. Dessa artiklar ökar tydligt samma år som asylinvandringen. Få har egen erfarenhet av verkligt allvarliga brott och ännu färre kan själva iaktta förändringar i brottsutvecklingen. Medborgarna måste till stor del förlita sig på den kunskap som förmedlas av opinionsbildare. Påståenden uppifrån om en allt värre brottsituation återkommer sedan nedifrån i opinionsundersökningar i form av ökad rapportering av oro och mindre allvarliga brott.

Givet den svartmålning som förekommer är det egentligen förvånande att oron för brott inte stigit mer. I befolkningen 16-79 år anger fyra av fem att de inte känner sig otrygga vid sen utevistelse även om kvinnor känner sig mer otrygga än män. Nivån är påfallande konstant, och trygghets-/otrygghetsnivån är densamma vid mätningens början 2006 som 2017. Det är denna nivå och utveckling som politiker formulerar som "vi tar människors oro på allvar".

Politikerna har på olika sätt gett rättsväsendet skulden för att brottsligheten inte minskar. Tillsammans med media framhålls poli-

En human kriminalpolitik är ett svenskt värde, skriver professor Henrik Tham. Foto: TT, Vilhelm Stokstad/Kontinent

”Givet den svartmålning som förekommer är det egentligen förvånande att oron för brott inte stigit mer.

sens bristande förmåga att öka uppkläringen (som knappast generellt påverkar brottsligheten), åklagarnas oförmåga att åtala för sexualbrott (som är mycket svåra att bevisa), domstolarnas ovilja att döma ut långa straff (där medborgarna i genomsnitt dömer som domstolarna eller lägre) och kriminalvårdens oförmåga att minska återfallen (vilket omfattande forskning pekar på stora svårigheter att åstadkomma i fängelse).

Statsvetare framhåller betydelsen av starka, opartiska och kompetenta institutioner i samhället som åtnjuter medborgarnas förtroende. Enligt Brås undersökningar minskar förtroendet för rättsväsendet 2016 och -17. Frågan är då om kritiken från politiker och media undergräver förtroendet för institutioner som är centrala för att upprätthålla tillit i samhället. Detta tillsammans med den alarmistiska beskrivningen av brottsligheten skulle då bidra till den oro för brott i befolkningen som politikerna säger sig vilja bekämpa.

Den straffande vändning som präglar kriminalpolitiken i Sverige har pågått en längre tid. En optimism att genom samhällsreformer kunna minska brottsligheten har förbytts i pessimism. Politikerna hamnar allt oftare i konflikt med domstolarna som sägs inte göra som regering och riksdag bestämt när straffen inte höjs tillräckligt. En känslomässig politik med hänvisning till allmänheten och brottsoffren – som vanligtvis inte vill ha mer straff – har ersatt en rationell kriminalpolitik. Strafflagstiftningen har accelererat kraftigt, och förslagen om kriminaliseringar och straffskärpningar tycks nu inte ha någon gräns.

I en allvarlig omvärldssituation ligger det frestande nära att i valtider rikta fokus mot brottsligheten. Politikerna måste nu besinna sig för att en traditionell hållning till brott och straff inte för lång tid framåt riskerar att gå förlorad. Sverige har, tillsammans med de övriga nordiska länderna, varit internationellt känt för en kriminalpolitik präglad av sociala åtgärder och låga fängelsetal. En human kriminalpolitik är ett svenskt värde.

Henrik Tham

professor emeritus i kriminologi, Stockholms universitet